INTRODUCERE

Cartea Estera se constituie a fi unul dintre cele cinci suluri *Hameş meghilot* din *Biblia ebraică* şi face parte din secţiunea *Hagiografelor*. Apare imediat după cărţile istorice atât în *Septuaginta* cât şi în *Vulgata*. Cartea Estera relatează modul în care, personajul principal Estera, soţia împăratului Ahaşveroş (Xerxes I) şi unchiul ei, Mardoheu au dejucat planurile înaltului dregator persan Haman, care urmărea exterminarea evreilor din împărăţia persană.

Cartea Esterei şi Cântarea Cântărilor sunt singurele cărţi ale Bibliei în care *numele lui Dumnezeu* nu este pomenit nici măcar o singură dată. La finalul poveştii, Haman este spânzurat, Mardoheu fiind numit în locul lui. Evreii din imperiu se răzbună astfel pe duşmanii lor. Includerea acestei cărţi în canonul Scripturii a generat aprige dispute.

Sulul Esterei se citeşte în sinagogă la slujbele de dimineaţa şi de seară cu ocazia sărbătorii de *Purim*, care comemorează această spectaculoasă răsturnare de situaţie în favoarea evreilor. (Estera 9,1). Textul se citeşte de pe un sul de pergament după ce s-a rostit în prealabil o binecuvântare specială. Femeile sunt chemate să asculte şi ele deoarece „şi ele au fost salvate de această minune”.

Evenimentele relatate nu sunt confirmate de nici o altă sursă, iar unele elemente de naraţiune biblică sunt contrazise de datele istorice. Specialiştii au păreri contradictorii cu privire la istoricitatea acestei cărţi. După unii ar fi vorba de o operă literară argumentată cu câteva fapte istorice substanţial modificate în scopul de a comunica un mesaj despre puterea Providenţei şi totodată are rolul de a demonstra că tot ce ni se întâmplă este în mâna lui Dumnezeu. Cartea Esterei şi-a câştigat o mare popularitate printre evreii din diaspora, îmbărbătaţi de finalul fericit, de modul în care poporul ales a triumfat asupra duşmanilor săi.

Sulul Esterei a constituit o puternică sursă de inspiraţie pentru arta populară evreiască[1].

Estera, în limba accadiană *ISTAR*, în limba persană *STAREH*, în tradiţia rabinică, “cea aleasă”, în limba ebraică *HADASA-mirt*, este eroina principală a Cărţii Estera, text biblic scris la cca. 3000 î.Hr. Estera trăia alături de tutorele ei, Mardoheu, la Susha şi face parte dintre evreii aflaţi în exilul babilonian în secolul VI î.Hr. Frumoasa evreică Estera este aleasă să fie suverană a Imperiului persan de către regale Persiei Ahaşveroş, în locul repudiatei regine Vashti şi sfătuită fiind de Mardoheu, tăinuieşte la curtea regală, originea sa iudaică.

Tutorele noii regine reuşeşte să zădărnicească o tentativă de ucidere a împăratului, complot în care era implicat şi dregătorul Haman, iar acest lucru va fi consemnat pentru posteritate în *Cartea cronicilor împăraţilor* (Estera 2,22)

Marele vizir Haman, următorul în împărăţie, după Ahaşveroş, care îi ura pe evrei, îl convinge pe rege să promulge un edict, prin care într-o zi hotărâtă de sorţi toţi iudeii din Persia urmau să fie exterminaţi. Mardoheu, o roagă pe nepoata sa, Estera, să intervină pe lângă regele Ahaşveroş în favoarea iudeilor. Monarhul persan acceptă propunerea Esterei de a-l invita pe Haman la masă. Crezând că a sosit timpul sortit, Haman cere să i se pregătească o spânzurătoare pentru a-l ucide pe Mardoheu la acel ospăţ. În prezenţa împăratului, Estera îl demască pe Haman, făcându-şi totodată cunoscută şi originea sa iudaică. Regale decide trimiterea la moarte a lui Haman. Edictul imperial nu mai putea fi revocat, dar iudeilor le era permis să se apere în ziua sortită pierii lor. Potrivit relatărilor Bibliei, în acea zi au fost ucişi 75.000 de oameni. În amintirea acelei zile se spune că a fost instituită sărbătoarea de *Purim*, iar Cartea Esterei îşi propune să creeze un fundal istoric pentru această sărbătoare[2].

---

[1]1 *Sulul Esterei*, Meghilat Ester, ediţie îngrijită de Baruch Tercatin, Editura Hasefer, Bucureşti 2005, p. 23-24.

[2] Bocian Martin, în colaborare cu Ursula Fraut şi Iris Lenz -*Dicţionar de personaje biblice*, traducere de Gabriela Dantiş şi Harieta Spuhn, Editura Enciclopedică, Bucureşti 1996, p. 103.

CAPITOLUL I

ESTERA ÎN TRADIȚIA IUDAICĂ

Povestea Esterei este atestată de analele perşilor. Ea se distinge prin conţinutul ei patetico-dramatic, fiind asemenea Cărţilor Macabeilor o expresie a conştiinţei de sine iudaice. Precum Iudita şi Suzana, Estera este şi ea o eroină a istoriei iudaice.

Atât traducerile greceşti timpurii ale Bibliei, cât şi traducerile latine ale Sfintei Scripturi, confirmă povestea care este de fapt o naraţiune profană cu un puternic conţinut religios pornit din introducerea visului lui Mardoheu şi a rugăciunii Esterei. Autorul acestor adăugiri se pare a fi Lysimah (114 î.Hr.) care probabil a tradus textul ebraic în limba greacă-*Septuaginta*.

Tema Esterei se găseşte şi în lucrarea *Antiquitates Judaicae,* scrisă de istoricul evreu Flavius Josephus. Eruditul istoric evreu indică ca şi

motivaţie a urii lui Aman, faţă de iudei, originea sa amalecită. În tradiţia iudaică, Estera se află în rândul celor mai frumoase femei din lume, fiind asemănată cu mirtul, plantă erbacee care ar fi de o frumuseţe desăvârşită. Descinzând din regele Saul, Estera ar fi fost şi de neam regesc[3].

Este cunoscut faptul că povestea Esterei este singurul text biblic care, în concepţia rabinică iudaică poate fi ilustrat figurativ.

Episodul descris în Cartea Esterei s-a petrecut după dărâmarea primului Templu şi a avut loc în afara Ţării Sfinte, mai precis în Imperiul Persan.

Sulul este împăturit sub forma unui pliant pentru a sugera forma scrisorilor trimise de Estera evreilor aflaţi în captivitatea babiloniană[4] .

Absenţa Lui Dumnezeu în Cartea Esterei

Principala absenţă din Cartea Esterei este aceea a *Numelui lui Dumnezeu*. El nu apare nicăieri în această carte a Bibliei. Întrebarea care s-a pus de către comentatori în decursul istoriei a fost asupra cauzelor acestei lipse. Răspunsul dat de majoritatea comentatorilor a fost unul de natură morală. *Numele lui Dumnezeu* nu apare în Cartea Esterei din cauza violenţelor şi crimelor menţionate în această scriere. Chiar dacă este vorba despre "autoapărarea" iudeilor şi pedepsirea duşmanilor lor (care apare sub forma unei răzbunări), este totuşi vorba de crime. Dumnezeu nu acceptă crima, omuciderea, cu atât mai mult cu cât este vorba despre un număr mare de persoane ucise, mulţi dintre ei fiind nevinovaţi. Haman a fost pedepsit, fiind spânzurat, dar odată cu el au fost spânzuraţi și cei zece fii ai săi. Chiar dacă era vorba despre duşmanii iudeilor, ori a celor consideraţi astfel, Dumnezeu nu a voit acest lucru și din această cauză, El nu participă la acest act.

Acesta este motivul pentru care Numele Lui nu apare în Cartea Esterei.

---

[3] *Ibidem*, p.103.

[4] *Sulul Esterei*, Meghilat Ester....,p. 22-23.

Estera Rabba

Estera Rabba este un Midraş omiletic care aduce explicații istorice cu privire la sulul Esterei - *Midraş Hagada*. În forma iniţială, lucrarea era alcătuită din şase secţiuni, dar ulterior secţiunea a şasea a fost împărţită în cinci, ajungându-se astfel la un total de zece secţiuni cărora li s-a adăugat un poem introductiv-*petihta*. Sursele care au stat la baza redactării sunt cele două tahmuduri ale Midraşului cunoscute iniţial sub numele de *Geneza Rabba* şi *Levitic Rabba*, de asemenea două versiuni aramaice ale textului biblic. Prima jumătate din *Estera Rabba* (secţiunile 1-5) datează probabil din secolele XI-XII şi conţine o mulţime de elemente hagadice preluate din *Targum Şeni* şi din *Josiphon*, lucrare pseudoistorică datând din secolului al X-lea.

Aceste surse care datează de la începutul Evului Mediu au generat o serie de interpretări cum ar fi visul lui Mardoheu şi al Esterei precum şi descrierea momentului în care Estera se înfăţişează înaintea regelui persan Ahaşveroş. Perioada de redactare al *Midraşului* este uşor de identificat deoarece lucrarea începe să fie menționată în alte texte abia spre sfârşitul epocii medievale[5].

CAPITOLUL II

[5] *Dicţoinar enciclopedic de iudaism*, traducere de Viviane Prager, C. Litman, Ţicu Goldstein, Coordonator Viviane Prager. *Schiţă a istoriei poporului evreu*, traducere de C. Litman, Editura Hasefer, Bucureşti 2000, p. 228.

DATE PRIVIND SCRIEREA ŞI AUTORUL CĂRţII

Dacă analiza lui Clines privind evoluţia istorico-lingvistică a *Cărţii Estera* este corectă, atunci se pot distinge cel mult două date: 1) *terminus a quo*, sau data cea mai indepărtată; 2) *terminus ad quem*, data cea mai recentă, la care a fost scrisă *Cartea Estera*.

Cea mai probabilă dată recentă a scrierii *Cărţii Estera* este anul 94 d.Hr., aceasta fiind data pe care o precizează *Antichităţile Judaice*, lucrarea lui Flavius Josephus care utilizează versiunea greacă a Bibliei-*Septuaginta*. În cazul în care colofonul Esterei este corect, așa cum atestă istoricii biblici cu o destul de clară certitudine, atunci cea mai îndepartată dată a traducerii greceşti a Cărţii Estera este, fie anul 78 d.Hr., fie anul 114 d.Hr., ceea ce duce la transpunerea datei scrierii textului ebraic (Textul Masoretic) în secolul al II-lea d.Hr.

Luând în considerare prezenţa numelor "elamite" în text, Stiehl[6] poziţionează data conceperii textului ebraic (Textul Masoretic) între anii 165 şi 140 î.Hr., aceasta fiind singurul moment, când o astfel de situaţie ar fi putut avea loc. Desigur că numele "elamite" puteau fi intâlnite în scrierile persane vechi. Detaliile topografice din Cartea Estera privind palatul regal de la Susha sunt greu de definit.

Totala absenţă a cuvintelor greceşti din versiunea finală ebraică contrazice o eventuală datare a textului în perioada elenistică. De asemenea, limba ebraică utilizată în scrierea *Cărţii Estera* nu are aproape nimic în comun cu ebraica din secolul al II-lea folosită de textele biblice descoperite în grotele de Qumran. Limbajul folosit se seamănă mai degrabă cu ebraica utilizată Chronicler, datată în secolul al IV-lea î.Hr., în perioadă persană târzie.

[6] R. Stiehl –*Cartea Esther- Das Buch Esther*. WZKM. 1956, p. 203-213.

Astfel putem deduce că prima versiune a *Cărţii Estera* a fost scrisă în secolul al IV-lea î.Hr., iar versiunea finală a textului ebraic (Textul Masoretic) a apărut la începutul perioadei elenistice.

Limba folosită în carte este ebraica postexiliocă presărată cu mai multe cuvinte şi expresii persane şi aramaice. Acest stil corespunde cu cel al *Cronicilor* şi al *Cărţilor Ezra şi Neemia* armonizându-se astfel pe deplin cu perioada în care a fost scrisă.

După câte se pare evenimentele din *Cartea Estera* au avut loc în perioada de apogeu a puternicului Imperiu Persan şi se referă la o perioadă de aproximativ zece ani din domnia lui Ahaşveroş (Xerxes I).[7]. Foarte probabil autorul cărţii ar fi fost Mardoheu, martor ocular şi unul din personjele principale ale relatării. Stilul familiar şi dezinvolt al naraţiunii atestă faptul că scriitorul trebuie să fi trăit personal aceste evenimente la curtea regală de la Susha. Cu siguranţă Mardoheu a fost un personaj istoric real[8].

Este interesant de menționat și faptul că s-a descoperit un text cuneiform nedatat, care potrivit descrieii facute de cercetătorul german Arthur Ungnad îl prezintă pe *Marduka*, probabil Mardoheu, ca fiind demnitar la curtea de la Susha (Shusan), în timpul domniei lui Xerxes I[9].

Fără îndoială Susha a fost locul unde Mardoheu a terminat de consemnat evenimentele din *Cartea Esterei*, imedit după ce acestea au avut loc, adică prin anul 475 î.Hr.

Cartea Esterei a fost scrisă la câtva timp după moartea lui Ahaşveroş, adică după anul 465 î.Hr., în cazul în care Ahaşveroş este identificat cu Xerxes I. Unii istorici evrei consideră că autorul este Mardoheu iar referirile din *Cartea Esterei 9:20,32* ar putea indica lucrul acesta.

---

[7] Perspicacitate pentru înţelegerea scripturilor , vol. II, p. 613-616.
[8] McLintocek şi Strong - *Cyclopedia*, retipărită 1981, vol. III, p. 310.
[9] Arthur Ungnad - Keilinscrijtliche Beitrage zum Buch Esra und Esther, Zeitschrift für die alttestamentliche Wissenschaft, 1940/41, Vol. LVIII, p. 240-244; 1940/1941Vol. LIX, p. 219.

CAPITOLUL III
TEXTUL ŞI CANONICITATEA

Cea mai importantă diferenţă dintre versiunea *Septuaginta* a *Cărţii Estera* şi textul masoretic o constitue cele şase capitole adiţionale care nu apar în textul masoretic dar pe care Ieronim le ia în considerare în traducerea sa aşezându-le riguros la sfârşitul popriei versiuni latineşti a traducerii Sfintei Scripturi-*Vulgata*. Cele şase adaosuri nu fac parte din canonul ebraic iar în canonul biblic creștin creştin apusean sunt considerate deuterocanonice.

Textul ebraic al *Cărţii Estera* a stârnit numeroase controverse printre evrei, deşi a fost acceptat de aşa zisul *conciliu de la Iamnia*, circa 90-105 d.Hr.. Astfel, Rabbi Samuel susţinea că în secolul al III-lea d.Hr. că *Sulul Esterei* nu se poate regăsi datorită conţinutului ei, printre cărţile canonice. Desigur, învăţatul evreu se referea la lipsa elementului religios explicit din cuprinsul cărţii scrisă în limba ebraică şi mai mult, se referă la posibila provinienţă păgână a sărbătorii *Purim*. De altfel este singura carte a Bibliei din care nu s-au găsit fragmente în grotele de la Qumran[10].

Ar trebui remarcat faptul că versiunile greceşti ale *Cărţii Estera* conţin 107 versete în plus în care este menţionat numele lui Dumnezeu,

[10] *Septuaginta 3* - volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare Pr. Ioan Florin Florescu, traduceri de Francisca Băltăceanu, Gh. Ceauşescu, Ştefan Colceriu, Vichi Dumitru, Ştefania Ferchedău, Teodor Georgescu, Octavian Gordon, Lia Lupaş, Colegiul Noua Europă, Editura Polirom, Iaşi 2005, p. 319.

acestea fiind incluse în Apocrife[11]. Adăugirile greceşti la Cartea Estera, care nu apar în versiunea ebraică a Bibliei sunt datate în secolul al II -lea, cel târziu în secolul I î.Hr[12].

Sursa primară care atestă originea sărbătorii *Purim* este *Megillat Esther* (*Cartea Estera*), care a devenit ultima din cele 24 de cărţi al Tanakh care vor fi incluse în canon de Înţelepţii Marii Adunări. Este datată către secolul al IV-lea î.Hr.[13] şi după relatarea Talmudului era o redactare a Marii Adunări după un text original scris de Mordecai[14].

Traducera în limba greacă a *Cărţii Estera*, inclusă în *Septuaginta*, este o repovestire a evenimentelor din versiunea ebraică, mai degrabă decât o traducere, în carte fiind înregistrate tradiţii suplimentare.

În particular, unii istorici îl identifică pe Ahaşveroş cu Artaxerxes. Traducerea conţine de asemenea detalii despre diverse scrisori. Cartea este datată către sfârşitul secolului al II-lea sau începutul secolul I î.Hr**.** Versiunea în limba latină a *Cărţii Estera* fost tradusă de Ieronim în *Vulgata*. Traducătorul latin traduce textul ebraic al *Cărţii Estera* dar integrează în text şi traduceri ale textului grecesc al *Cărţii Estera*, unde cea din urmă traducere furnizează un bogat material adiţional[15].

Câteva targume aramaice ale *Cărţii Estera* au fost traduse în Evul Mediu. Două dintre ele supravieţuiesc până astăzi – *Targumul Rishon* („Primul Targum”) şi *Targumul Sheni* („Al doilea Targum”)[16] [17] datate aproximativ între 500 şi 1000 d.Hr[18]. Acestea nu erau targume („traduceri”) în adevăratul sens al cuvântului, dar asemenea traducerii în limba greacă ale *Cărţii Estera*, sunt repovestiri ale evenimentelor şi

[11] *Dicţionar biblic*, redactor principal J.D. Douglas, M.A, B.D, S.T.M., Ph.D. redactor general, Christianity Today, Societatea Misionară Română, Editura „Cartea Creştină”, Oradea, 1995, p. 413.
[12] Freedman, David Noel; Allen C. Myers; Astrid B. Beck - *Eerdmans Dictionary of the Bible* Wm. B. Eerdmans Publishing, 2000, p. 428.
[13] NIV Study Bible, *Introductions to the Books of the Bible, Esther*, Zondervan, 2002.
[14] *Babylonian Talmud: Tractate Baba Bathra, 15a.*
[15] George Lyons, *Additions to Esther*, Wesley Center for Applied Theology, 2000.
[16] Prof. Michael Sokoloff -*The Targums to the Book of Esther*, Bar-Ilan University 's Parashat Hashavua Study Center, Parashat Tezaveh/Zakhor 5764 March 6, 2004.
[17] S. Kaufman -*CAL TARGUM TEXTS, Text base and variants*, The Comprehensive Aramaic Lexicon, Hebrew Union College - Jewish Institute of Religion.
[18] Alan J. Hauser, Duane Frederick Watson - *A History of Biblical Interpretation: The Ancient Period*, Wm. B. Eerdmans Publishing, 2003.

includ legende adiţionale legate de sărbătoarea de *Purim*[19]. Mai există şi o recenzie din secolul al-XVI-lea a *Targumului Rishon*, uneori socotită ca fiind *Targum Shelishi* („Al Treilea Targum”)[20].

Păreri contradictorii

În *Cartea Estera*, nu se pune accent pe eroii care au diferite roluri în intriga acestei povestiri, ci pe acţiunea personajelor. Cu excepţia lui Xerxes, care este prezentat ca fiind un rege extravangant, toate celelalte personaje centrale par să posede o dublă dimensiune. Umanitatea nu are un rol determinant, cititorului nu i se permite să se identifice cu personajele. Frumoasa şi curajoasa, Estera în varianta ebraică este o naţionalistă a cărei iudaism pare primit prin naştere si nu dobândit ca şi convingere religioasă (*Estera 4:16–17*).

Povestea şi-a menţinut popularitatea de-a lungul secolelor. Cu toate acestea, canonicitatea i-a fost contestată în antichitate de mai mulți istorici biblici, atât evrei, cât şi creştini. În Evul Mediu, Luther afirma

[19] Prof. Michael Sokoloff-*Op.Cit.*
[20] S. Kaufman-*Op.Cit.*

"Sunt ostil acestei cărţi şi Esterei încât îmi doresc să nu fi existat deoarece iudaizează prea mult şi conţine impurităţi păgâne"[21]. Mulţi cercetători din secolul al XX-lea critică moralitatea acestei cărţi. Paton, care a scris cel mai detaliat comentariu despre *Cartea Estera*, în limba engleza, afirmă că nu există nici măcar un personaj nobil in carte[22]. Savantul rabin Sandmel afirma că "nimeni nu ar trebui să jelească dacă aceasta carte ar fi scoasă din Scriptură"[23], iar Ben-Chorin pledează pentru renunţarea nu numai la carte, ci şi la sărbatoare[24].

CAPITOLUL IV

ISTORICITATEA

Cartea Estera face parte din categoria *Scrierilor*, una din cele trei părţi ale canonului biblic iudaic[25]. Învăţaţii moderni sugerează că *Sulul Esterei* este o nuvelă istorică[26] [27]. Există numeroase motive pentru care unii învăţaţi au pus la îndoială istoricitatea *Cărţii Estera*. După cum este

[21] Luther- *The standard German edition of Luther's Latin and German works is the Weimarer Ausgabe, indicated by the abbreviation "WA*"3: p. 302.
[22] Paton-*Esther ICC*, p .96.
[23] S.Sandmel.-. *The Enjoyment of Scripture,* New York. 1972, p. 44.
[24] S.Ben-Chorin -. Kritik des Estherbuches: Eine theologische Streitschrift. Jerusalem, 1938, p 114.
[25] Michael David Coogan- A Brief Introduction to the Old Testament: The Hebrew Bible in Its Context (New York: Oxford University Press, 2009), p. 396.
[26] *Ibidem*- p. 396.

notat de savantul biblic Michael D. Coogan, „*cartea Estera* conţine detalii specifice legate de anumite subiecte (spre exemplu, stăpânirea persană) care sunt istoric incorecte. Coogan mai discută de o aparentă neconconcordanţă referitoare la vârsta vărului Esterei sau, conform altora, a unchiului reginei persane, Mordecai**[28] [29]**. În Cartea Esterei 2, 6 Mordecai este identificat ca fiind un exilat din Ierusalim în Babilon în perioada cuceririi Ierusalimului de către regele Nabucodonosor în anul 597 î.Hr. (*Estera 2, 6*) Dacă aceasta ar fi fost situaţia, Mordecai ar fi trebuit să fi trăit peste un secol pentru a putea fi martorul evenimentelor descrise în *Cartea Estera***[30].** Totuşi, versetul este alternativ citat ca făcând referinţă, nu la Mordecai, ci la bunicul său, Kiş **[31] [32] [33]**.

În articolul *Cartea Estera şi povestirile antice*, erudita biblistă Adele Berlin discută de raţiunea din spatele preocupării pentru istoricitatea *Cărţii Estera*. O mare parte a acestei dezbateri este legată de importanţa istoriei inedite şi a ficţiunii din textele biclice, după cum argumentează Berlin, cu scopul de a dobândi o mai exactă înţelegere a istoriei poporului israilit**[34]**.

Scriitoarea Adele Berlin citează o serie de învăţaţi care sugerează că autorul *Cărţii Estera* nu a intenţionat ca această carte să fie socotită scriere istorică, ci a scris-o intenţionat pentru a fi privită ca fiind o nuvelă istorică**[35]**. Genul nuvelelor în care se încadrează și *Cartea Estera* era un gen literar comun în timpul perioadei persane şi respectiv a celei elenistice, timpuri istorice în care a fost datată *Cartea Estera***[36] [37]**.

---

[27] Sidnie White Crawfor- "Esther," in The New Interpreters Study Bible New Revised Standard Version with the Apocrypha, ed. Walter J. Harrison and Donald Senior (Nashville: Abingdon Press, 2003), p. 689-690.
[28] Michael David Coogan- *Op. Cit.*, p. 396.
[29] Sidnie White Crawford- *Op. Cit.*, p. 689-690.
[30] Michael David Coogan-*Op. Cit.*, p. 396.
[31] New King James Version, translation of Esther 2:6.
[32]Geoffrey W. Bromiley (Editor)- *International Standard Bible Encyclopedia, Volume II*, 1982, Wm. B. Eerdmans Publishing Co. p. 159 (entry: Book of Esther).
[33] Warren W. Wiersbe - *Bible Exposition Commentary: Old Testament History*, David C Cook, 2004, p. 712.
[34] Adele Berlin - *The Book of Esther and Ancient Storytelling-Journal of Biblical Literature* 120. no. 1 (Spring 2001): p. 3-14.
[35] Adele Berlin - *Op. Cit.*,p. 6.
[36] Michael David Coogan - *Op. Cit.*, p. 396.
[37] Adele Berlin - *Op. Cit.,* p. 3-14.

AHAȘVEROȘ

Există anumite elemente din *Cartea Estera* care sunt probate din punct de vedere istoric. Istorisirea relatată în *Cartea Estera* are loc în timpul domniei lui Ahaşveroş, care a fost identificat ca fiind un rege persan din secolul al V-lea, Xerses (486 – 465 î.Hr.) Autorul afişează de asemenea cunoaşterea precisă a obiceiurilor şi palatelor persane[38]. Totuşi, după părerea Coogan, considerabile inadvertenţe istorice se regăsesc de-a lungul textului, susţinând perspectiva că *Sulul Esterei* trebuie citit ca fiind nuvelă istorică care exspune o poveste, descriind evenimente istorice, dar nu este în mod necesar un fapt istoric real[39]**.**

Savanţii care aduc argumente în favoarea unei înţelegeri istorice a *Cărţii Estera*, în cele mai multe cazuri îl identifică pe *Ahaşveroş* cu Artaxerses al II-lea care a domnit între anii 405 – 359 î.Hr. deşi în trecut Ahaşveroş era identificat adeseori cu regele persan Xerses I (486 – 465 î.Hr.).

Unii istorici încearcă să-l identifice pe Ahaşveroş cu Artaxerxes al II-lea Mnemon. Artaxerxes al II-lea a domnit în Imperiul Persan începând cu anul 405 î.Hr. şi a fost fiul lui Darius al II-lea şi a reginei Parysatis.

Plutarch în lucrarea sa *Vieţi* precizează şi alte nume cum ar fi Oarsis şi Arsicas pentru a-l identifica pe Artaxerxes al II-lea Mnemon.

Istoricii *Denion* (cca. 360-340 î.Hr.) şi *Ctesias* în lucrarea sa *Persica* precizează că Artaxerxes al II-lea este *Ahaşveroş* din *Cartea Estherei*.

În inscripţia *LTAB 162*, Artaxerxes al II-lea este identificat de istoricul M.A. Dandamaev cu *Arshu,* această fiind realizată în lumina surselor ebraice şi respectiv greceşti. Este cunoscut faptul că regii ahemenizi adoptau alte nume după încoronare[40].

Numele ebraic *Ahaşveroş* este cel mai probabil derivat din numele persan *Khshayarsha*, din care provine numele grecesc *Xerses*. Istoricul grec *Herodot* scrie că *Xerses* și-a creat haremul său după ce a fost învins în războaiele greco-persane. Nu face nici o referire la membrii individuali

---

[38] Geoffrey W. Bromiley, (Editor) - *Op. Cit.*, p. 159.
[39] Michael David Coogan-*Op. Cit.*, p. 396.
[40] ?M.A. Dandamaev, W.J Vogelsanc -*O istorie politica a Imperiului Ahemenid*, Brill 1989, p. 112.

al haremului, exceptând pe dominanta consoartă regală numită *Amestris*, care avea tată pe *Otanes*, fiind fiica unuia din generalii lui Xerses. În contrast, istoricul grec *Ctesias* se referă la o figură similară de socru-general pe nume *Onaphas*. *Amestris* a fost adeseori identificată cu *Vashti*, dar această identificare este problematică, de vreme ce *Amestris* a rămas o puternică personalitate în timpul domniei fiului ei, Artaxerses I, în timp ce *Vashti* este portretizată ca fiind eliminată încă din perioada de început a domniei lui Xerses. Încercări alternative au fost făcute pentru a o identifica pe *Amestris* cu *Estera*, deşi regina *Estera* era o orfană, al cărei tată fusese evreul A*bihail*.

Ahaşveroş este echivalentul numelui grec Xerxes, în limba persană XSAYARSA. Varianta în limba engleză a lui *Ahaşveroş* derivă dintr-o formă latinizată a limbii ebraice. Este numele dat regelui Persiei în *Cartea Estera*, pe care comentatorii biblici din secolul al XIX-lea îl prezintă ca fiind Xerxes I cel Mare, fiul lui Darius I cel Mare.

Versiunea greacă a bibliei, *Septuaginta* se referă la Artaxerxes, iar scriitorul evreu Josephus Flavius, spune ca regele persan era cunoscut de greci[41].

Vulgata, *Midraşul*, *Esther Rabba* 1,3, şi *Josippon*-cronică populară care prezintă istoria evreilor de la Abraham la Titus atribuită lui Josephus ben Gurion, fac referire la regele persan *Ahaşveroş*.

Tratucerea etiopiană a Scripturii îl face cunoscut pe *Arteksk* identificândul pe *Ahaşveroş c*u Artaxerxes I.

Istoricii *Ioan din Efes* şi *Bar Hebraeus* îl identifică pe *Ahaşveroş* cu Artaxerxe al II-lea.

De asemenea istoricul şi geograful arab *Al Maşudi* precizează ca evenimentele din *Cartea Estera* s-au petrecut în timpul domniei lui Artaxerxes al II-lea, admiţând totuşi faptul că iudeii ar fi confundat numele regelui persan.

Esther Rabba şi *Vulgata* îl prezintă pe *Ahaşveroş* sub numele de Artaxerxes utilizănd o transcriere probabil grecească.

---

[41] Flavius Josephus -*Antichităţile Iudaice*, II-11, 6, 13.

Regele persan *Ahaşveroş* este prezentat şi cu alte nume indicate cu o multitudine de surse. Astfel într-o inscripţie care datează din perioada lui Artaxerxes al II-lea acesta este prezentat într-o tăbliţă cu scriere cuneiformă cu numele de *Arshu*, o prescurtare a numelui scris în limba babiloniană *Achshiyarshu* derivat din transcrierea persană *Khshayasha* (Xerxes).

Istoricii greci *Ctesias*, medic la curtea regală de Susha şi *Deinon* precizează că Artaxerxes al II–lea ar purta numele de *Arsicas* sau *Oarses* precizând că amândouă aceste nume provin din persanul *Khshayasha*[42], echivalentul ebraic al numelui persan, *Khshayarsha.* În papirusul Elefantin scris în aramaică consoanele care apar sunt *hsi rs*. Asemănarea acestora cu numele grec Xerxes, pe *inscripţia de la Behistum* este apropiată cu numele evreiesc de mai sus. Xerxes I a fost rege al Persiei (485-465 î.Hr.). Numele său apare în trei texte diferite:

1. *Ezra 4:6-23*. Autorul a introdus în mod deliberat două exemple de împotrivire din timpul domniei lui Xerxes I şi a succesorului său Artaxerxes I.Textul vorbeşte despre împotrivire în legătură cu făurirea zidurilor cetăţii şi nu a zidurilor Templului ca în *Ezra 4:1-5, 24, 1*[43]

2. O teorie alternativă dar improbabilă este că regele menţionat aici este Cambyses, succesorul lui Cyrus (529-522 î.Hr.)

3. Potrivit cărţii lui *Daniel 9:1*, *Ahaşveroş* a fost tatăl lui Darius Medul.

4. *Cartea Esterei* îl identifică pe *Ahaşveroş* cu Xerxes I deşi versiunea *Septuaginta* redă numele ca Artaxerxes, iar unii îl identifică pe *Ahaşveroş* de aici cu Artaxerxes al II-lea (404-359 î.Hr.) [44]

Versiunea *Septuagintei* a Cărţii Estera traduce numele *Ahaşveroş* cu Artaxerxes, un nume grec derivat de la persanul *Artakhshatra*. De asemenea Josephus relatează că acesta era numele după care era cunoscut de greci, şi de textele midraşice. *Esther Rabba*, de asemenea face aceaşi identificare. *Bar-Hebraeus* îl identifică pe *Ahaşveroş* explicit ca fiind Artaxerses al II-lea. Totuşi, numele nu sunt în mod necesar

[42] Jacob Hoschander- *Op. Cit.*
[43] J. Stafford Wright - *Data la care Ezra vine la Ierusalim*, 1958.
[44] *Dicţionar biblic....*, p.17-18.

echivalente. În limba ebraică există o altă formă a numelui *Artarxerxes,* distinctă de *Ahaşveroş* şi redarea directă a lui *Ahaşveroş* este folosită atât de Josephus cât şi de Septuaginta pentru alte incidenţe ale numelui în afara *Cărţii Estera*.

În alt loc, numele evreiesc Ahaşveroş este în acord cu o inscripţie a vremii care notează că Artaxerxes al II-lea era denumit şi *Arshu*, înţeles ca o prescurtare a lui *Achshiyarshu*, redarea babiloniană a numelui persan *Khshayarsha* (Xerses), din care este derivat numele ebraic *Ahaşveroş* (Ahasuerus)[18]. Istoricul grec *Ctesias* menţiona că Artarxerxes al II-lea era numit şi *Arsicas*, nume care este înţeles ca fiind o prescurtare similară cu prefixul persian *ke-*. Istoricul *Deinon* menţiona că Artarxerxes al II-lea era numit şi *Oarses* care de asemenea este înţeles a fi derivat din numele persan *Khshayarsha*[45].

O altă perspectivă încearcă să-l identifice cu Artarxerxes I (465 – 424 î.Hr.), a cărui concubină babiloniană, *Kosmartydene*, era mama fiului lui Darius al II-lea (424 – 405 î.Hr.). Tradiţia iudaică relatează că Estera era mama unui rege Darius şi istoricii încearcă să-l identifice pe *Ahaşveroş* cu Artaxerxes I, iar pe evreica Estera o identifică cu *Kosmartydene*.

Bazat pe perspectiva că personajul *Ahaşveroş* din *Cartea Tobit* este identic cu acela din *Cartea Estera*, unii l-au mai identificat ca fiind aliatul lui Nabucodonosor, Cyaxares (625 – 585 î.Hr.) În anumite manuscrise ale lui Tobit, Cyaxares este numit *Achiachar*, care, asemenea grecescului Cyaxares, este posibil să fie un derivat al numelui persan *Akhuwakhshatra*. Depinzând de interpretarea versetelor din *Estera 2, 5-6, Mordecai* sau străbunicul său *Kish* a fost alungat din Ierusalim împreună cu Jeconiah de Nabuconosor, în cursul anului 597 î.Hr. Au mai fost sugerate şi alte identificări cu monarhi persani.

VASTHI

1

[45] Jacob Hoschander-*Op. Cit.*

Identificarea reginei *Vashti* cu *Stateira* nu este posibilă deoarece *Stateira* era o altă femeie ucisă de mama lui Artaxerxes al II-lea[46]. Tradiţia persană transmisă de Al Tabari precizează că *Vashti* a fost o figură istorică distinctă.

Provenienţa numelui *Vashti* este incertă. În ceea ce priveşte numele persane moderne, *Vashti* poate fi tradus cu *frumuseţe*, *bunătate*, şi probabil îsi are originea în vechea limbă persană fiind superlativul adjectivului *vashista*- bun, excelent, nume menţionat în *Avesta* şi însemnând femeia excelentă, femeie frumoasă.

Istoricul *Jacob Hoschander* suţine că *Vashti* este o prescurtare, la începuturile sale fiind cunoscut ca şi *Vashtateira*, propunând astfel numele *Stateira* [47]**.**

Hitchcock Bible Names Dictionary din secolul al XIX-lea interpretează numele în limba ebraică susţinând că este vorba de băutură sau fir[48].

Unii din istoricii care critică istoricitatea *Cărţii Estera* susţin că numele *Vashti* ar avea origine elamită, fiind cunoscut la început ca *Masti*. De asemenea numele reginei persane *Vashti* este menţionat în textul masoretic al canonului biblic fiind foarte cunoscut în *Tamakh*.

Talmudul Meghila 12:2 susţine că *Vashti* obliga fetele iudeilor să lucreze în Sabath şi de asemenea le abrutiza (*Estera 1:9*).

Vashti provenea din familia regală babiloniană fiind nepoate lui Nabucodonosor al II-lea în timp ce *Ahaşveroş* era de origine persană profesând o cultură diferită de cea babiloniană, existând astfel o diferență culturală majoră între cei doi monarhi ai Persiei.

Tot în *Talmudul Meghila* 11 se susţine faptul că *Vashti* ar fi râs de împărat spunând că *Ahaşveroş* era un beţiv nerespectat în casa tatălui său Belşaţar. În *Estera Rabba* 5:12 *Vashti* este menționată ca fiind o persoană importantă şi considera o jignire să fie chemată de împărat prin intermediul eunucilor[49].

---

46 *History of Iran* (www.iranologie.com)
47 ? Jacob Hoschander- *Op. Cit.*

48 ? Hitchcock Bible Names Dictionary
49 Sulul Esterei-*Meghilat Ester.....,* p. 60.

Talmudul Meghila 12:2 precizează că *Vashti* avea o exemă care îi umbrea frumuseţea şi din această cauză nu s-a prezentat în faţa regelui şi a comesenilor săi. (*Estera 1:12*)[50].

Midraşul - un corpus de cărţi care expune metode omiletice de exegeză biblică, în fapt fiind o compilaţie omiletică axată pe omilii exegetice, precizează faptul că *Vashti* a fost strănepoata regelui Nabucodonosor al II-lea al Babilonului şi fiica Balshaţar. Balshaţar a fost prinţ al Babilonului şi fiul lui Nabonidus, el fiind menționat şi în *Cartea lui Daniel*. După moartea tatălui său, *Vashti* a fost crescută şi educată de regele Darius I cel Mare (550-486 î.Hr.) care a dat-o ulterior fiului său de soţie.

Astfel împărăteasa *Vashti* descindea din familia regală babiloniană, fiind strănepoata lui Nabucodonosor al II-lea, în timp ce *Ahaşveroş* era de origine persană, dar cu toate acestea a jucat un important rol politic, neparticiparea ei la ospăţul regal constituind o manevră politică[51].

Vashti este considerată a fi o icoană a feminităţii datorită refuzului ei de a se prezenta nud în faţa împăratului şi a comesenilor săi tulburaţi de vin. Modul în care împărăteasa persană a primit această provocare, a atras admiraţia pentru eroismul său, totodată dând naştere la o serie de interpretări feministe ale *Cărţii Estera*.

Comentatorii biblici din secolul al XX-lea, o identifică pe *Vashti* cu mai multe regine persane menţionate de istoricii greci. După descoperirea unor echivalenţe între numele lui *Ahaşveroş* şi cel al lui Xerxes I (486-465 î. Hr.), unii biblişti încercă să o identifice pe *Amestris* ca fiind soţia lui Xerxes I şi mama regelui Artaxerxes I. *Herodot* o numeşte pe soţia lui Xerxes I, *Amestris*, menţionând-o în *Istoriile* sale[52].

Herodot şi *Ctesias* precizează faptul că soţia lui Xerxes I a fost *Amestris*, care probabil este *Vashti*, dar ştim de la istoricii seculari că Xerxes a avut mai multe soţii. Potrivit spuselor lui *Herodot*[53] regele Persiei trebuia să-şi aleagă soţia din una din cele şapte familii de nobili

---

50 ? *Ibidem*, p. 61.
51 ? Segal Eliezer - Holdays, *History and Halakhah*, Rawman and Littel Field, 2000.
52 Herodot -*Istorii,* cartea a VII, 61, 114.
53 *Ibidem,* 3.84.

(*Estera 1:14*), dar aceste reguli puteau fi ocolite în general, iar regele nu s-a sfiit să o ia de soţie pe cea pe care a ales-o.

Împărăteasa *Vashti* l-a însoţit pe Xerxes în expediţia din Grecia, întrucât între 483 - 480 î.Hr, *Ahaşveroş* a condus o invazie împotriva Greciei[54]. În drum spre casă împărăteasa *Vashti* a atras mânia împăratului pentru că a mutilat-o pe mama uneia dintre ţiitoarele lui, fiind aproape de a declanşa o revoluţie[55]. Nu este de mirare că Xerxes şi-a amintit de inteţia sa de a divorţa, a căutat o succesoare şi a găsit-o pe *Estera*. *Amestris* a revenit la putere ca regină mamă, în timpul domniei fiului său Artaxerxes I, şi ar putea fi *regina* din Neeemia 2:6. Dacă presupunem ca *Estera* a murit la câţiva ani după evenimentele descrise în cartea care-i poartă numele, nu este dificil să armonizăm domnia celor două regine[56]**.**

Unele surse tradiţionale îl identifică pe *Ahaşveroş* cu regele Artaxerxes al II-lea al Persiei.

Istoricul *Jacob Hoschander* încearcă să o identifice pe regina *Vashti* ca fiind soţia lui Artaxerxes I menţionată de Plutarch sub numele de *Stateira* [57].

Aceste identificări ridică unele probleme deoarece *Amestris* a deţinut puterea împreună cu fiul său Artaxerxes I care nu poate fi identificat cu *Ahaşveroş* în condiţiile în care *Ahaşveroş* este identificat cu Xerxes I. Regele Artaxerxes I a domnit între anii 465-424 î.Hr., aşadar Xerxes I-*Ahaşveroş* a cârmuit Imperiul Persan înaintea domniei lui Artaxerxes I[58].

MORDECHAI

În cee ce priveşte identitatea lui Mordecai, nume similare *Marduka* şi *Marduku* au fost identificate ca aparţinând unor demnitari de la curtea persană în treizeci de texte din perioada lui Xerses I şi a tatălui său

---

54 ? *Ibidem,* 7.114; 9.108.

55 ? *Ibidem,* 9.108.

56 *Dicţionar biblic*....,p. 413

57 Jacob Hoschander-*The Book of Esther in the Light of History*, Oxford University Press 1923.

58 William Smith- *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*, Boston, Little Brown and Company, p. 137.

Darius, şi se pot referi la patru indivizi, unul dintre ei putând la urma urmei să fie chiar Mordecai.

HAMAN

Istoricul *Iacob Hoschander* a polemizat că dovezile istoricităţii lui Haman şi a tatălui său Hamedatha sunt precizate în *Omanus* şi *Anadatus* şi de asemenea sunt menţionate de *Strabon* ca fiind zeități cinstite alături de *Anahita* în oraşul Zela. Hoschander argumentează că acestea nu erau zeităţi, cum credea *Starbon*, ci forme mascate de „Haman" şi „Hamedatha" care erau cinstiţi ca fiind martiri. Numele sunt într-adevăr neatestate ca zeităţi în textele persane, dar Talmudul (Sanhedrin 61b) şi Rashi, ambele relatează o practică a zeificării lui Haman. Iosefus vorbeşte despre Haman ca fiind venerat de supușii săi[59]. Au fost făcute nenumărate încercări de a-l lega pe „Omanus" şi „Haman" cu termenul zoroastrian Vohu Mana; totuşi, acesta semnifică principiul „Gândurilor Bune" şi nu este numele unei zeităţi.

Lipsa de istoricitate

Mulţi savanți refuză o baza istorică a acestei poveşti relatate în Cartea Estera. Acest lucru e cât se poate de curios având în vedere că personajul *Xerxes-Ahaşveroş*, singurul personaj indiscutabil istoric din carte, este compatibil cu ceea ce ştim din alte surse literare non-biblice şi arheologice. De asemenea, autorul antic cunoştea anumite obiceiuri şi instituţii ale guvernului persan, incluzând cei şapte sfătuitori princiari ai regelui (*Estera 1:14*), sistemul poştal foarte eficient al Imperiului Persan (*Estera 3:13, 8:1*0), răsplatirea "binefacătorilor" regelui (*Estera 2:23, 6:8*), cât şi obiceiurile persane în ceea ce privește observarea "zilelor norocoase" (*Estera 3:7*), caii regali cu coroane (*Estera 6:8*) şi oameni mâncând intinşi pe canapele (*Estera 6:8*). De asemenea, autorul foloseşte anumite cuvinte persane în text: *prtmym,* - -"nobili" (*Estera 1:3*); bytn,

[59] *Ibidem*

-“chioşc” (*Estera 1:5*); krps, - “bumbac” (*Estera 1:6*); dt, - “lege” (*Estera 1:8*); ktr - “turban” (*Estera 1:11*); ptsűgn,- -“decret” (*Estera 1:20*); gnzym, -“trezorerie” (*Estera 3:9*); ptsgn, - “copie” (Estera 3:14); .şi h\sűtrnym - “cai regali” (*Estera 8:10*).

Mardoheu este un nume istoric, aparţinând mai multor persoane menționate în scrierile din Antichitate, printre altele *Mardukâ*, un contabil, membru al unei instituțiii de inspecție din Susha, care este menționat într-un text nedatat, scris probabil in ultimii ani de domnie ai lui Darius (522-486 î.Hr.) sau primii ani de domnie a lui Xerex[60]. Pharshandatha, numele unuia din fiii lui Haman (*Estera 9:7*), este la rândul său un nume autentic din secolul al V-lea î.Hr. care apare pe sigiliul unui cilindru persan, scris în aramaică ca *Prsun*.

Deşi nici unul din celelalte nume care apar în istorisire nu a fost identificat în surse extra-biblice, majoritatea lor par a fi de origine iraniană. Cu siguranţă nici unul dintre ele nu este de provenienţă grecească, dar aceste elemente nu dovedesc istoricitatea *Cărţii Estera*.

Este puţin probabil de exemplu ca petrecerea dată de rege pentru înalții demnitari persani să dureze 180 de zile (*Estera 1:1-3*), regina să nu fi dat ascultare unui ordin regal decretat în public (*Estera 1:12*), sau ca decretele regale să fie emise în toate limbile vorbite în vastul imperiu persan, cu excepţia limbii aramaice, care la acea vreme era limbă diplomatică (*Estera 1:22, 3:12, 8:9*).

Pentru a contesta istoricitatea *Cărţii Estera*, pot fi amintite şi statisticile incorecte din *Megilat Esther*: satrapii persani erau în numar de 20, nu de 127 (*Estera 1:1*). Potrivit afirmaţiilor lui *Herodot*, *Amestris* a fost regina a Persiei între anii 7 şi 12 de domnie a lui Xerxes, iar reginile persane trebuiau să provină din familiile nobiliare persane, obicei care ar fi eliminat o evreică cu origini nesemnificative și oarecum incerte.

Deşi unii cercetători cum ar fi *R.H. Pfeiffer* au considerat că întreaga carte este o ficţiune, alţi comentatori sunt de acord cu *H.H. Rowley* că autorul „ pare a fi avut acces la unele surse bune de informare cu privire la viaţa din Persia, iar nucleul acestei povestiri ar fi mult mai vechi decât

[60] Arthur Ungnad- *Op. Cit.*, 1940/41, Vol. LVIII, p. 240-244; 1940/1941Vol. LIX, p. 219.

cartea"[61]. Povestirea ca atare nu a fost confirmată de nici o cronică persană şi se presupune că nu poate fi încadrată în cea ce se cunoşte despre istoria persană.

Unii cercetători susţin că autorul greşeşte foarte mult atunci când relatează faptul că Mardoheu a fost luat prizonier în 597 î.Hr. La data când se petrece acţiunea Mardoheu ar fi trebuit să aibă peste 125 de ani. Pe baza principiului că este preferabil să folosim traducerea care are sens putem presupune că adverbul "care" din versetul 6 se referă la străbunicul lui Mardoheu, *Chiş* deoarece limba ebraică ne permite acest lucru.

Trebuie să acordăm puţină atenţie şi unei interpretări stranii a cărţii. Este vorba de originea mitologică şi populară potrivit căreia Mardoheu este *Marduk*, Haman este zeitatea elamită *Humman*, Vashti este *Mashti*, o zeitate de asemenea elamită. Ar fi straniu ca evreii să folosească o poveste politeistă sau o ceremonie cultică pentru a explica o sărbătoare evreiască. Chiar dacă s-ar putea arăta că sărbătoarea *Purim* are origine păgână, ar trebui să fie scrisă o poveste nouă în jurul ei şi în acestă narațiune este imposibil să fie păstrate numele zeităţilor babiloniene[62].

Studiile arheologice[63] nu au facut nimic pentru a dovedi istoricitatea carţii.

Pe de altă parte, puem admira splendidele fotografii şi diagrame prezentate în lucrarea *The Arts of Ancient Iran from Its Origins to the Time of Alexander* , scrisă de *R. Ghirshman*, care oferă cititorului informaţii despre magnificul cadru în care a avut loc povestea Esterei [64].

---

[61] H.H. Rowley-*Growth of the Old Testament*, p. 155.

[62] *Dicţionar biblic*, redactor principal J.D. Douglas, M.A, B.D, S.T.M., Ph.D. redactor general, Christianity Today, Societatea Misionară Română, Editura „ Cartea Creştină", Oradea, 1995, p. 414.

[63] ? Oppenheim, A. L. - *On Royal Gardens in Mesopotamia*, 1965, *JNES* 24:p. 328–33.

64 Albright, W. F. - *The Lachish Cosmetic Burner and Esther,* 2:12, 1974. Pp. 25–32 in *A Light unto My Path: OT Studies in Honor of Jacob M. Myers,* ediţia H. Bream et al. Philadelphia.

Moore- *Archaeology and the Book of Esther*. 1975, *BA* 38: p. 62–79

Millard, A. R.-. *The Persian Names in Esther and the Reliability of the Hebrew Text. JBL* , 1977, 96: p. 152.

. Hallo, W.- *The First Purim,* 1983, *BA* 46: p. 19–29.

[64]

Dar, privite în ansamblu, dovezile descrise mai sus nu demonstrează decât că autorul era familiarizat cu istoria, obiceiurile, vocabularul şi numele persane – informaţii pe care le-ar fi putut obţine citind *Istoriile* lui Herodot, scrise în a doua jumatate a secolului al V – lea î.Hr., sau *Babilonica* lui Berossus. Cu alte cuvinte, aceste elemente persane din *Cartea Estera* nu demonstrează istoricitatea poveştii în sine, mai ales din moment ce există probe care demonstreaza contrariul.

În timp ce o parte dintre aceste "improbabilităţi" sunt văzute ca artificii literare care pot fi privite fără să dăuneze istoricităţiii poveştii, altele nu pot fi privite astfel, mai ales cele ce ţin de irevocabilitatea unui edict regal, numirea a doi non-persani ca prim ministri, numele şi "rasa" reginei Estera şi totodată abandonarea de cel puţin două ori a limbii aramaice, care trebuia folosită în text, fiind limba oficială a Imperiului Ahemenid. Deşi astfel de anacronisme şi greşeli nu au un impact asupra cititorului modern, nu ne este cunoscut faptul că ele ar fi deranjat cititorul antic şi astfel ar fi putut constitui un alt motiv întemeiat de a nu include Cartea Estera in canonul biblic ebraic.

Versiunea ebraică a *Cărţii Estera* plasează acţiunea în timpul regelui ahamenid Xerxes I (Text Masoretic- Ahaşveroş; Vulgata Assuerus), pe care traducătorii de limbă greacă îl confundă cu Artaxerxes, probabil Artaxerxes al II-lea (405-362 î.Hr).[65]

Conţinutul teologic redus din textul ebraic al *Cărţii Estera* a pus probleme de la început. Şcolile rabinice justificau prezenţa acesteia în canon numai prin faptul că legitimează sărbătoare mozaică atât de populară - *Purim*.

[65] *Septuaginta 3........,* p. 321.

CAPITOLUL V

PURIMUL

Sărbătoarea mozaică - *Purim* a fost instituită în amintirea salvării poporului iudeu aflat în exil, de la nimicirea declarată de Haman, ministrul regelui persan Ahaşveroş, de către Mardoheu şi nepoata sa Estera: "Când i-a venit rândul să se ducă la împărat, Estera, fata lui Abihail, unchiul lui Mardoheu, care o înfiase, n-a cerut decât ceea ce fusese rânduit de Hegai, famenul împăratului şi păzitorul femeilor, Estera capătă trecere înaintea tuturor celor ce o vedeau". (*Estera 2,15*).

Numele sărbătorii *Purim* (*Estera 9:26*) provine de la cuvântul babilonian *pucr* care însemană "sorţi" ceea ce atestă originile neevreieşti ale festivalului. Cu toate acestea, mulţi savanţi, printre care Clines, văd acest lucru ca pe un aspect secundar al poveştii şi nu ca pe un motiv central[66].

Alţii cercetători, printre care-l amintim pe Cohen, consideră acest aspect ca fiind unul principal. Originea păgână a festivalului ar explica lipsa mai multor elemente religioase din poveste. Dat fiind numele babilonian al sărbătorii, mulţi învăţaţi i-au căutat originea în Babilon[67].

În anii 1890 Zimmern[68] şi Jensen[69] i-au echivalat pe Estera şi pe Mordecai cu zeităţile babilonice *Ishtar* şi respectiv *Marduk*, iar pe Haman şi Vashti cu zeii elamiţi *Humman* şi *Mashti*. Multe mituri şi festivaluri babiloniene sunt văzute ca stând la baza sărbătorii *Purim*, incluzând *Epopeea lui Ghilgameş*, *Enuma Elish,* mitul *Tammuz-Ishtar* şi sărbătoarea *Zagmuk*[70].

Recent, savanţii au privit în direcţia Persiei pentru a descoperi prototipul festivalului.

Începutul anului persan este sugerat ca fiind originea păgâna a sărbătorii *Purim* de către Gaster[71] şi Ringgren[72] care au descoperit

---

[66] Clines, D. J. A.- *The Esther Scroll: The Story of the Story.* JSOT Sup 30. Sheffield, 1984, p. 53.

[67]. Cohen, A.D. -"Hu Ha-goral": The Religious Significance of Esther. *Judaism,* 1974 23: p. 87–94.

[68] Zimmern, H.-*Zur Frage nach dem Ursprunge des Purimfestes*, 1891. *ZAW* 11: p. 15.

[69] Jensen, P.-*Elamitische Eigennamen: Ein Beitrag zur Erklärung der elamitischen Inschriften*. *WZKM* 6: p. 47–70, 1892., p. 209–210.

[70] Paton - *Esther* ICC, p. 87–94.

[71] Gaster, T. H. - *Purim and Hanukkah in Customs and Tradition.* New York, 1950.

[72] Ringgren, H. - *Esther and Purim*1956 *SEAů* 20: p. 5–24.

anumite similarităţi între *Purim* şi diferite festivaluri de la începutul de an persan.

Istoricul roman *Flavius Josephus*, în lucrarea sa *Antichităţile Iudaice*, precizează faptul că în prima zi de *Purim* se fac ospeţe şi se oferă daruri prietenilor - *misloach matanoth* şi săracilor - *matanoth locaniim*, se consumă băutură multă „până la uitare” (ad delo iada), iar a doua zi, în special bărbaţii umblă pe străzi mascaţi, purtând veşmintele femeilor, în timp ce femeile poartă haine bărbăteşti[73].

Sărbătoarea poartă numele persan *Purim*, cuvânt ce semnifică sorţi, deoarece Haman hotărâse prin sorţi nimicirea iudeilor şi este cea mai veselă dintre sărbătorile evreşti. Se celebrează în zilele de 14-15 Adar, ultima lună a calendarului evreiesc. Purimul se celebra în oraşele înconjurate cu zid de unde şi numele de *Şuşan Purim*. *Şuşan* poate avea şi o altă etimologie provenită de numele capitalei Imperiului Persan, Susha. Ziua de 13 Adar care precede sărbătoarea de *Purim*, este dedicată postului ţinut de Estera şi de către conaţionalii săi în vederea prevenirii pericolului de exterminare al evreilor: „Dute, strânge pe toţi iudeii care se află la Susha şi postiţi pentru mine, fără să mâncaţi, nici să beţi, trei zile, nici noaptea, nici ziua. Şi eu voi posti odată cu slujnicele mele; apoi voi intra la împărat, în ciuda legii, şi dacă va fi să pier, voi pieri.” (*Estera, 4,16*).

Dacă ziua de 13 Adar cădea în Sabath, postul se ţinea în ziua a cincea a săptămânii (12 Adar). Sâmbăta de după *Purim* se numeşte Sabat Para deoarece acum se citeşte pericopa despre *vaca roşie* (Para Adumah).

În prima zi de *Purim* se citeşte în sinagogă textul *Cărţii Estera* şi ori de câte ori se pomeneşte numele lui Aman, iudeii bat din palme şi strigă „Blestemat să fie Aman”, iar când se pronunţă numele lui Mardoheu, evrei strigau „Binecuvântat să fie Mardoheu”[74].

[73] Flavius Josephus - *Antichităţile Iudaice* , II-11, 6, 13.

[74] ? Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan, Pr. Prof. Emilian Corniţescu- *Arheologia Biblică- manual pentru facultăţile de Teologie*, ediţia a III-a apărută cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Sibiu 2002, p. 304.

Purimul în antichitate

Celebrarea *Purimului* şi antichitatea istorică a evenimentelor comemorate a dat naştere la unele controverse. Cercetătorii au demonstrat că episodul era greu de datat cronologic în condiţiile în care sursele persane nu consemneaază nici un rege numit *Ahaşveroş* şi totodată nici vreun alt rege care să fi avut vreun ministru evreu. Mai mult, analogiile de nume între Estera, Mordehai şi zeii babilonieni *Iştar* şi *Marduk* au ridicat unele semne de întrebare. În fine, lipsa oricărei referirire la *Purim* în literatura evreiască anterioară secolului I î.Hr. şi limba utilizată în *Cartea Esterei*, care indică o epocă de redactare târzie au suscitat, de asemenea, multe discuții.

Purimul a fost recunoscut oficial ca sărbătoare mozaică, secolul al II-lea e.n., o dată cu redactarea tratatului *Meghila* al Mişnei, care este dedicată în întregime legilor privitoare la cerebrarea sărbătorii.

În literatura hasidică, *Purimul* este considerat ca o zi de bucurie şi totodată o comemorare a operei divine, deşi în mod indirect, dat fiind faptul că numele lui Dumnezeu nu este pomenit nicăieri în *Cartea Esterei*. Sorţii de *Purim*, au fost comparaţi cu sorţii aruncaţi pentru alegerea ţapului destinat lui Azazel de *Iom Kipur* (*Levitic 16,8*), şi s-a relevat că oamenii numesc noroc, ceea ce în realitate este o manifestare a Providenţei divine. Cabaliştii atribuiau o mare importanţă sărbătorii şi citeau afirmaţia rabinului Isaac Luria care ar fi spus că Iom Kipur este de fapt *iom ke – Purim* (o zi ca Purimul).

Dacă acestă sărbătoare nu transmite nici un mesaj etic sau religios limpede, ea se comportă, ca şi Hanuka, având o pronunţată conotaţie naţională, comemorând victoria evreilor asupra duşmanilor lor şi pieirea

lui Haman, arhietipul antisemitului. Sărbătorind *Purimul* evreii îşi reafirmă credinţa şi încrederea în Dumnezeu[75].

Mulţi critici raţionalişti neagă instituirea sărbătorii *Purim* în amintirea celor istorisite în *Cartea Estera*, şi consideră acastă festivitate ca fiind de origine persană, putând fi identificată cu *Farwardigon*, sărbătoare legată de celebrarea începutului anului şi al tuturor sufletelor în mitologia persană.

Alţi istorici sunt de părere că sărbătoarea de *Purim* este identic cu sărbătoarea începutului de an celebrat de babilonieni în cinstea zeiţei Bau şi mai târziu în cinstea zeului Baal. Ea purta numele de *adunarea zeilor* (ume puhru) şi babilonienii credeau că la fiecare început de an nou zeii se adunau ca să hotărască, sub conducerea lui Marduk cele ce se vor întâmpla în noul an.

Atât prima opinie cât şi cea de-a doua bazată pe apropierea dintre cuvântul persan *puhru* care semnifică o adunare şi *purim* care desemnează sorţi, nu sunt concludente, întrucât nu se bazează pe mărturii sigure care pot susţine că iudeii şi-ar fi acomodat sărbătorile după modelul celor păgâne[76].

Purimuri speciale

Evreii de pretutindeni celebrează *Purimul* în amintirea salvării strămoşilor lor din robia persană, izbăviţi de la punerea în aplicare a unui decret regal care-i condamna la moarte, dar multe comunităţi sărbătoresc şi un *Purim* popriu comemorând salvarea lor din diferite calamităţi locale.

Astfel, *Purimul din Padova*, celebrat la 11 Sivan comemorează faptul că evreii au fost cruţaţi de incendiul din 1795.

Purimul din Florenţa (27 Sivan), marchează salvarea evreilor dintr-o răzmeriţă prin intervenţia directă a episcopului oraşului.

[75] *Dicţoinar enciclopedic de iudaism*..........., p. 648.

[76] ? Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan, Pr. Prof. Emilian Corniţescu- *Arheologia Biblică,* p. 304.

Există un *Purim din Avignon* (24 Tamuz), dar nimeni nu îşi aminteşte ce comemorează. *Purimul din Bagdad* (11 Av) aniversează cucerirea oraşului de către arabi şi înfrângerea perşilor care îi maltratau pe evrei.

Evreii din Tunisia sărbătoresc *Purimul de Zăpadă* (24 Tevet) în amintirea unei furtuni de zăpadă care a ruinat ţara, dar a lăsat cartierul evreiesc intact. *Purimul din Kosovo* (7 Adar) a fost instituit pentru a marca o decizie a regelui Paniatowski de a acorda numeroase drepturi evreilor din localitate. Un sul special, redactat cu acest prilej, consemnează persecuţiile pe care le suferiseră evreii din Kosovo şi cărora decretele regale le puseseră capăt. Mai recent, *Purimul lui Hitler* celebrat la 2 Kislev (11 Noiembrie 1943), aniversează ziua în care oraşul a fost salvat de invazia germană. *Sulul lui Hitler* care a fost redactat cu această ocazie parafrazează sulul original al Esterei şi cuprinde numeroase blesteme la adresa lui Hitler, Mussolini şi a altor lider nazişti şi fascişti[77].

Purim Şpil

Monolog sau piesă jucată de *Purim*, *Purim Şpilul* era răspândit în comunităţile aşchenaze încă din secolul al XVI-lea. El apare pentru prima oară într-un volum alcătuit de un evreu polonez pe la 1555[78]. S-au păstrat numeroase manuscrise ale unor poeme de *Purim* care circulau în secolul al XV-lea şi care au fost tipărite începând din secolul următor. La originea *Purim Şpil* se află numele unui monolog ritmat în care un actor costumat adecvat distra publicul parafrazând *Cartea Esterei* sau parodiind diferite texte liturgice sau laice. Producţia de *Purim Şpil* s-a întins pe parcursul a patru veacuri şi nu a încetat decât odată cu izbucnirea celei de a doua conflagraţii mondiale. Textele din secolele XVI-XVII, arată că autorii acestor scrieri umoristice se inspirau din viaţa cotidiană.

Din secolul al XVI-lea începe să se fixeze o formă scenică convenţională a acestor texte, care se deschid cu urări adresate publicului, continuă cu un rezumat al piesei şi o prezentare a actorilor şi

[77] ? Dicţoinar enciclopedic de iudaism..........., p.649.

[78] M. Stern - *Lieder des Venzianischen Lehrs Gumprecht von Szczebrszyn*, 1992.

se încheie cu noi urări şi cererea unor recompense mai substanţiale pentru interpreţi.

Cel mai vechi text conservat este *Ahaşveroş Şpil* datând din 1697. În secolul al XVIII-lea repertoriul s-a extins prin apariţia unor noi texte pe teme biblice cum ar fi *vânzarea lui Iosif*, *David şi Goliat.* A urmat în secolele XIX-XX, *jertfa lui Isaac*, *Hana şi Penina*, *Înţelepciunea lui Solomon*. Cele mai multe dramatizări biblice de acest fel urmau tiparul convenţional (prolog, epilog, parodie) folosirea limbii curente a autorului şi totodată, de obicei aveau puţin de a face cu tema biblică din titlu.

Versiunea tipărită a lui *Ahaşveroş Şpil* a fost considerată necuviincioasă și a fost arsă de către Bătrânii din Frankfurt. Probabil din acelşi motiv, conducătorii comunităţii din Hamburg au interzis aceste reprezentaţii încă din anul 1728.

Începând cu secolul al XVII-lea, *Purim Şpil* devin nişte piese adevărate cu distribuţie numeroasă şi acompaniament muzical, dar continuă să păstreze legătura cu *Purimul*. În concluzie *Purim Şpil* se constituie a fi piese de teatru care au legătură directă cu sărbătoarea evreiescă *Purim*[79].

CONCLUZII

[79] ? Dicţoinar enciclopedic de iudaism..........., p.649

BIBLIOGRAFIE

1. *Dicţoinar enciclopedic de iudaism*, traducere de Viviane Prager, C. Litman, Ţicu Goldstein, Coordonator Viviane Prager. *Schiţă a istoriei*

poporului evreu, traducere de C. Litman, Editura Hasefer, Bucureşti 2000.

2. *Dicţionar biblic*, redactor principal J.D. Douglas, M.A, B.D, S.T.M., Ph.D. redactor general, Christianity Today, Societatea Misionară Română, Editura „Cartea Creştină", Oradea, 1995.
3. *Sulul Esterei*, Meghilat Ester, ediţie îngrijită de Baruch Tercatin, Editura Hasefer, Bucureşti 2005.
4. *Septuaginta 3* - volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare Pr. Ioan Florin Florescu, traduceri de Francisca Băltăceanu, Gh. Ceauşescu, Ştefan Colceriu, Vichi Dumitru, Ştefania Ferchedău, Teodor Georgescu, Octavian Gordon, Lia Lupaş, Colegiul Noua Europă, Editura Polirom, Iaşi 2005.
5. *Perspicacitate pentru înţelegerea scripturilor* , vol. II.

6. New King James Version, translation of Esther.
7. NIV Study Bible, *Introductions to the Books of the Bible, Esther*, Zondervan, 2002._
8.History of Iran (www.iranologie.com)
9.Babylonian Talmud: Tractate Baba Bathra, 15a
*10.*Abrudan, Pr. Prof. Dr. Dumitru; Cornişescu, Pr. Prof. Emilian - *Arheologia Biblică- manual pentru facultăţile de Teologie*, ediţia a III-a apărută cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Sibiu 2002.
*11.*Albright, W. F. - *The Lachish Cosmetic Burner and Esther,* 2:12, 1974. în *A Light unto My Path: OT Studies in Honor of Jacob M. Myers,* ediţia H. Bream et al. Philadelphia.
*12.*Ben-Chorin, S -. *Kritik des Estherbuches: Eine theologische Streitschrift,* Jerusalem, 1938.

13. Bocian Martin, în colaborare cu Ursula Fraut şi Iris Lenz, *Dicţionar de personaje biblice*, traducere de Gabriela Dantiş şi Harieta Spuhn, Editura Enciclopedică, Bucureşti 1996

14. Berlin, Adele*, he Book of Esther and Ancient Storytelling*, Journal of Biblical Literature 120. no. 1 (Spring 2001)._

15. Bromiley, Geoffrey W. (Editor), *International Standard Bible Encyclopedia, Volume II*, 1982, Wm. B. Eerdmans Publishing Co. (entry: Book of Esther)._

16. Clines, D. J. A.- *The Esther Scroll: The Story of the Story.* JSOT Sup 30. Sheffield, 1984._

17. Cohen, A.D. -*Hu Ha-goral*: *The Religious Significance of Esther. Judaism,* 1974._

18. Coogan, Michael David Coogan, *A Brief Introduction to the Old Testament: The Hebrew Bible in Its Context* (New York: Oxford University Press, 2009).

19. Dandamaev, M.A; Vogelsanc, W.J, *O istorie politica a Imperiului Ahemenid*, Brill 1989.

20. Freedman, David Noel; Allen C. Myers; Astrid B. Beck, *Eerdmans Dictionary of the Bible* Wm. B. Eerdmans Publishing, 2000._

21. Gaster, T. H. - *Purim and Hanukkah in Customs and Tradition.* New York, 1950.

22. Hallo, W.- *The First Purim,* 1983.

23. Hauser, Alan J., Duane Frederick Watson, *A History of Biblical Interpretation: The Ancient Period*, Wm. B. Eerdmans Publishing, 2003.

24. Herodot -*Istorii,* cartea a VII.

25. Hoschander, Jacob -*The Book of Esther in the Light of History*, Oxford University Press 1923.

26. Jensen, P.-*Elamitische Eigennamen: Ein Beitrag zur Erklärung der elamitischen Inschriften*. *WZKM* 6: 47–70, 1892., p. 209–210.

27. Kaufman S, *CAL TARGUM TEXTS, Text base and variants*, The Comprehensive Aramaic Lexicon, Hebrew Union College - Jewish Institute of Religion.

28. Luther- *The standard German edition of Luther's Latin and German works is the Weimarer Ausgabe, indicated by the abbreviation "WA*"3._

29. Lyons , George, *Additions to Esther,* Wesley Center for Applied Theology, 2000.

30. Millard, A. R.-. *The Persian Names in Esther and the Reliability of the Hebrew Text. JBL* , 1977.

31. McLintocek şi Strong - *Cyclopedia* retipărită 1981, vol. III.

32. Moore- *Archaeology and the Book of Esther*. 1975, *BA* 38._

33. Oppenheim, A. L. - *On Royal Gardens in Mesopotamia*, 1965, *JNES* 24.

34. Paton-*Esther ICC*, p.96.

35. Ringgren, H. - *Esther and Purim*1956 *SEAů* 20.

36. Rowley, H.H. -*Growth of the Old Testament*.

37. Sandmel, S-. *The Enjoyment of Scripture,* New York. 1972.

38. Segal Eliezer, Holdays, *History and Halakhah*, Rawman and Littel Field, 2000.

39. Sidnie White Crawford, *Esther*, in *The New Interpreters Study Bible New Revised Standard Version with the Apocrypha*, ed. Walter J. Harrison and Donald Senior (Nashville: Abingdon Press, 2003.

40. Smith, William - *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*, Boston, Little Brown and Company.

41. Sokoloff Prof. Michael, *The Targums to the Book of Esther*, Bar-Ilan University 's Parashat Hashavua Study Center, Parashat Tezaveh/Zakhor 5764 March 6, 2004.

42. Stafford Wright, J., *Data la care Ezra vine la Ierusalim*, 1958.

43. Stern, M. - *Lieder des Venzianischen Lehrs Gumprecht von Szczebrszyn*, 1992.

44. Stiehl, R –*Cartea Esther- Das Buch Esther*. WZKM. 1956.

45. Ungnad, Arthur - *Keilinscrijtliche Beitrage zum Buch Esra und Esther, .—Zeitschrift für*

die alttestamentliche Wissenschaft, 1940/41, Vol. LVIII, p. 240-244; 1940/1941Vol. LIX.

46. Wiersbe,Warren W., *Bible Exposition Commentary: Old Testament History*, David C Cook, 2004.

47. Zimmern, H.-*Zur Frage nach dem Ursprunge des Purimfestes*, 1891. *ZAW* .